

Dat ongeveer zeventig procent van de Turkse en Marokkaanse migranten van de tweede generatie trouwt met een partner uit het land van herkomst, wordt door politici en in de media voorgesteld als een ongewenste ontwikkeling. Het zou de integratie van deze bevolkingsgroepen remmen. Volgens publicist Özkan Gölpinar is minister Verdonks huwelijksbeleid gebaseerd op de misvatting dat mensen trouwen in eigen kring omdat ze 'met de rug naar Nederland' staan. Alleen focussen op de problematiek is kortzichtig en doet geen recht aan de motieven van mensen.

Liefde zonder grenzen

Kritische kanttekeningen bij het huwelijksbeleid

Nog maar een paar jaar geleden werd Nederland in Europa gezien als een liberaal, tolerant land waar een pragmatische overheid de instroom van grote groepen migranten betrekkelijk geruisloos regelde. Een land met een minderhedenbeleid, dat zich richtte op de bestrijding en de opheffing van achterstand en achterstelling van de doelgroepen ten einde een tolerante, multiculturele samenleving te realiseren, waarin mensen met een andere etnische herkomst en cultuur als gelijken aanvaard en gewaardeerd zouden worden. In twee jaar tijd is dat beeld radicaal omgeslagen en overheerst nu het beeld van een 'multicultureel drama'. In het kielzog hiervan verhardt intussen de houding in de samenleving ten opzichte van de migranten. De politici en autoriteiten spreken nu alleen nog maar over het beperken van de aantallen immigranten en het controleren van hun gedrag. Maar wat zijn nou de feiten? Volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) komen per jaar via gezinshereniging en gezinsvorming zo'n dertigduizend buitenlanders naar Nederland. Strengere eisen aan leeftijd, huisvesting, werk en inkomen moeten met name het grote aantal importhuwelijken van Marokkanen en Turken gaan beperken. Achtergrond van het probleem vormt natuurlijk dat de Nederlandse overheid niet zit te wachten op instroom van vrouwen en mannen die geen Nederlands spreken en economisch niet

sterk staan. En dat is terecht. Wat echter niet terecht is, is de opstapeling van draconische en discriminerende maatregelen. Nu al moeten jonge allochtonen wachten tot ze 21 jaar zijn en minimaal 120 % van het sociaal minimumloon verdienen. Minister Verdonk pleit er nu zelfs voor dat ze bovendien moeten beschikken over een huis dat groot genoeg is.

Importhuwelijk

De media concentreren zich vooral op Turkse en Marokkaanse jongemannen die hun bruid uit het land van herkomst halen. Dit beeld is vertekend. Er komen ongeveer net zoveel bruiden als bruidegoms uit Turkije en Marokko. Ook wordt er maar zelden aandacht besteed aan digitale huwelijksmarkten waar trouwlustige mannen een vrouw uit het voormalige Oostblok kunnen ontmoeten, of over mannen die 'verdachte' reises naar Thailand maken. De meeste aandacht gaat uit naar Nederlandse jongeren van Turkse en Marokkaanse afkomst, die hun partner laten overkomen uit hun land van herkomst. En dat terwijl het aantal huwelijksmigranten uit Turkije en

Marokko slechts veertig procent van het totale aantal huwelijksmigranten, die van buiten de EU komen, bedraagt. Een ander vooroordeel. Het huidige Nederlandse beleid met betrekking tot huwelijksmigratie zou te ruimhartig zijn: het beeld dat uit de media naar voren komt is dat zo ongeveer iedereen Nederland zo maar binnen kan komen. Maar ook dat klopt niet. Nederland stelt in vergelijking met haar buurlanden België en Duitsland behoorlijk strenge eisen aan mensen die hun huwelijkspartner uit het buitenland willen halen.

De uiteindelijke effecten van dit beleid zijn zeer moeilijk in te schatten. Een andere misvatting in de media is dat een groot deel van de importhuwelijken onder Turken en Marokkanen tot mislukken gedoemd is. Veertig procent van deze huwelijken zou binnen twee jaar stuk lopen. Dit onwaarschijnlijk hoge percentage is door politici en journalisten meerdere keren aangehaald. Het komt uit de in januari 2002 verschenen nota *Integratie in het licht van migratie* van de voormalige minister van Integratiebeleid, Rogier van Boxtel. Als bron wordt genoemd een op 14 december 2001 uitgezonden aflevering van *Zembla*. In deze documentaire noemt een ervaringsdeskundige dit percentage als een ruwe schatting: het gaat hier dus om een voor de vuist weg gedane schatting die een officiële status heeft gekregen, omdat deze in een overheidsnota is beland.

Labyrint

Dat ook autochtone Nederlanders door deze strenge regels hinder ondervinden bij het halen van hun partner uit het buitenland wordt vaak onderbelicht. Maar natuurlijk belanden ook veel autochtone Nederlanders met een westerse partner van buiten de EU door de regelgeving in een bureaucratisch labyrint. Deze gevallen zijn des te schrijnender omdat deze regels niet gelden voor burgers uit andere EU-landen die in Nederland wonen. In mijn optiek zou in de kwestie van partnerkeuze het principe van de vrije keuze als indivi-

duel recht voorop moeten staan, ook als die keuze niet strikt verloopt volgens westerse maatstaven en het westers emancipatie-ideaal. Concreet komt het erop neer dat het beleid in mijn ogen alleen kan slagen als zowel autochtonen als allochtonen in staat worden gesteld tot expressie van eigen opvattingen en leefwijzen. Insluiting of integratie is vooral afhankelijk of we in staat zijn bruggen te slaan tussen diverse culturen en nieuwe loyaliteiten te creëren. Bij huwelijksmigratie is het vooral de stagnerende integratie -de blijvende achterstand of het ontstaan van nieuwe achterstanden- die het meeste zorgen baart. Nog steeds zijn de meeste huwelijksmigranten laag opgeleid, spreken nauwelijks Nederlands en hebben daardoor geringe kansen in Nederland. Velen haken bij de (verplichte) inburgeringscursus voortijdig af. Mannen omdat ze zo snel mogelijk aan het (vaak ongeschoolde) werk willen en vrouwen omdat ze zwanger raken.

'Hypocriete' jongens wensen 'nette' meisjes

Daarbij is het wel belangrijk om een aantal kanttekeningen bij de laatste opmerkingen te plaatsen. Meisjes die een partner uit het herkomstland 'halen', hebben vaak wel een betere onderhandelingspositie dan de meisjes die hier als importbruid komen. Zij kunnen een aantal 'eisen' stellen aan hun aanstaande partner aangaande de toekomstige relatie en rolverdeling binnen het huwelijk. Ook worden de fami-

lies steeds voorzichtiger om zomaar iemand uit het thuisland te laten komen, zeker als zij al een aantal huwelijken hebben zien mislukken in hun naaste omgeving.

Volgens onderzoekster Erna Hooghiemstra vormt de kloof tussen jongens en meisjes, binnen de Marokkaanse en Turkse gemeenschap in Nederland, de belangrijkste oorzaak van het zoeken naar een partner in het land van herkomst. In haar proefschrift *Trouwen over de grens*, schrijft zij daarover het volgende:

"Meisjes richten zich tegenwoordig sterk op onderwijs en ontwikkelen een voorkeur voor een partnerrelatie waarin gelijkwaardigheid en communicatie centraal staan. Jongens leiden op dit moment een vrij leven en verlangen in de toekomst een traditioneel gezin. Daarbij komt, dat meisjes en jongens geen positief beeld van elkaar hebben. Meisjes vinden de jongens uit hun eigen herkomstgroep hypocriet: ze verlangen van hun toekomstige echtgenote dat die zich netjes gedraagt en maagd blijft, terwijl ze zelf alles doen wat volgens hun geloof verboden is".

"Tegelijkertijd hebben de jongeren wel veel met elkaar gemeen", aldus Hooghiemstra. Bijvoorbeeld dat ze ongehuwd samenwonen afwijzen en per se willen trouwen met een islamiet. "Dit sluit een huwelijk met een autochtoon vrijwel uit. Wel kunnen er in de toekomst meer huwelijken worden verwacht met islamitische partners van andere herkomst. Jongeren blijken namelijk een groter belang te hechten aan een partner van gelijke religie, dan van gelijke herkomst."

Ik denk dat het verhaal van Hooghiemstra illustratief is voor grote groepen laagopgeleide en economisch achtergestelde jongeren, die zich in de marge bevinden en maar weinig sturing kunnen geven aan hun leven. Voor de hoger opgeleiden en economisch zelfstandigen gaat dit verhaal maar deels op. Zij zoeken eerder naar een partner die bij uitstek 'aanvullend' is op hun eigen leven. En als je al voor 150 euro een retourtje Istanbul kunt krijgen, waarom zou je dan nog genoeg nemen met Amsterdam Osdorp als 'visvijver'?

Habibi en Els, Pristina (Kosovo) 27 december 2002.

Chemie en attractie volgens Winch

Volgens de Engelse onderzoeker P. Winch bestaat er naast een zogenoemde ideologische attractie ook een persoonlijke attractie die gericht is op de eigenschappen van de ander. Volgens Winch zoeken mensen bij uitstek een partner of een vriend, die hun 'behoefte-structuur' aanvult. Blijft een andere vraag onbeantwoord. Als een mens zich sterk aangetrokken voelt tot een bepaalde groep, klasse of een land waarvan hij of zij deel uitmaakt, kan hij dan tegelijkertijd hetzelfde voelen tot andere groepen, klassen of volkeren? Of verhindert de attractie tot iemand uit de eigen groep een eventuele attractie tot andere

groepen? Over deze vragen is door wetenschappers heftig gedebatteerd. Vooral in verband met de attractie tot het land van herkomst, heeft men beweerd dat die de attractie die iemand voor andere landen of volkeren zou kunnen voelen, vermindert. Anderen hebben deze bewering afgewezen door te zeggen dat de attractie tot de eigen groep juist de attractie gericht op andere groepen steunt. Er zijn critici die beweren dat de eigen identiteit de grootste barrière is die integratie tegenhoudt. Ik denk eerder dat de continue bedreiging van het verlies van een identiteit, mensen krampachtig en angstig maakt.

Ware liefde

Zelf ben ik dit jaar getrouwd met een hoog opgeleide kunstenares uit Turkije die regelmatig in Nederland is geweest op uitnodiging van culturele organisaties of om deel te nemen aan tentoonstellingen met haar schilderijen. Volgens de statistieken komt mijn partner ook uit Turkije, maar in feite is zij al enigszins bekend met de Nederlandse cultuur en de Nederlandse taal.

Na dertig jaar in Nederland en in het bezit van een Nederlandse paspoort sta ik in zijn geheel niet met mijn rug naar de Nederlandse samenleving. Waarom dan toch een partner uit het buitenland? Daar is maar een antwoord op te geven. Omdat ik denk dat zij de juiste persoon is met wie ik mijn leven kan delen. En van mijn individuele recht, om te huwen met wie ik ook maar wil, wil ik net als iedere andere Nederlandse burger in dit land gebruik maken. Het is dan ook misvatting dat de herkomstlanden alleen maar passieve onderdanige 'bruidjes' te bieden hebben. Net als in veel andere landen is er een groot verschil tussen de verschillende regio's in het land van herkomst. Het verschil tussen een vrouwelijke hoogleraar uit de metropool Istanbul en de dochter van een boer uit Hakkari in Zuid-Oost Turkije is net zo groot als bijvoorbeeld Mabel Wisse Smit en de plaatselijke

dochter van een predikant uit een 'zwarte kousengemeente' in de nabijheid van Kampen.

Daarbij wil ik benadrukken dat, net als mijn partner, de meeste hoogopgeleide 'importbruiden' niet naar Nederland komen om in de keuken te gaan staan, maar heel legitiem hun carrière willen voortzetten. Dat brengt met zich mee dat zij zich hier extra snel ontwikkelen. Mits ze daartoe in staat worden gesteld, kunnen ze zelfs voor een broodnodige verrijking en dynamisering van de Nederlandse arbeidsmarkt en samenleving zorgen. Waarom? Omdat zij al in Turkije een hardnekkige strijd hebben moeten leveren om een goede plek voor zichzelf te creëren. Daarnaast staat de ontwikkeling in Turkije en Marokko natuurlijk ook niet stil; vrouwen en meisjes emanciperen daar ook en in heel veel opzichten zijn ze vaak verder dan de Turkse vrouwen of mannen in Nederland. Kortom, wij zouden er allemaal nog iets van kunnen leren!

Marktwaarde

Wellicht is het beter om niet steeds in 'markttermen' te praten en de lage sociaal-economische positie van etnische minderheden te benadrukken. Het is nog maar de vraag of die lage positie ook geldt voor de tweede en derde generatie. Uit steeds meer onderzoeken

blijkt dat er voor deze generatie nog steeds achterstand is, maar deze is geringer terwijl er ook aanzienlijke verschillen zijn binnen de groepen.

Men kan daarom moeilijk spreken over 'de' etnische minderheden: groepen die per definitie een lage sociaal-economische positie zouden hebben. Beter is het om te komen tot een gedifferentieerd allochtonenbeleid dat rekening houdt met verschillen en dat aangrijpt daar waar de noodzaak bestaat en waar de mogelijkheden zich voordoen.

Uiteindelijk denk ik dat het neerkomt op de mate van verwevenheid en interactie tussen de verschillende groepen in de samenleving, dus niet om de lotsverbetering van één groep. Of zoals Paul Scheffer het ooit heeft omschreven:

"Het gaat om de vraag of de nieuwkomers kunnen zeggen dat dit land van hen is, of zij zich een onderdeel van het grotere geheel voelen en zich er verantwoordelijk voor voelen." Voorts gaat het erom of de ingezetenen de migranten als een bijdrage aan de samenleving en als vanzelfsprekend onderdeel van de samenleving beschouwen. Vooral uit de blik van migranten op Nederland spreekt in menig opzicht grote afstandelijkheid. Onderzoeken bevestigen ook dat de blik van ingezetenen op migranten lang niet altijd even positief is. De afstanden zijn groot. Het antwoord op de vragen hoe groot de sociale, economische en culturele afstanden zijn en hoe groot de verwevenheid tussen verschillende groepen is, bepaalt wat mij betreft de mate van integratie. ■

Özkan Gölpinar is publicist.

Literatuur

Hooghiemstra, E.

Trouwen over de grens: achtergronden van partnerkeuze van Turken en Marokkanen in Nederland. Den Haag (SCP) 2003.

E-quality heeft twee factsheets gepubliceerd over huwelijksmigratie. Beide zijn te downloaden via www.e-quality.nl, of telefonisch te bestellen (070) 365 97 77.